

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญระดับประเทศเกือบทุกประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ได้มีจุดเน้นอย่างเด่นชัดในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 12) เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่จะนำเงินตราเข้าประเทศ โดยเน้นการสร้างงาน สร้างอาชีพให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว ถือได้ว่าบรรลุเป้าหมายด้วยดี โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงกว่าการส่งออกสินค้าประเภทอื่น และใน พ.ศ. 2530 ได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) เป็นครั้งแรก โดยได้วางแผนพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจมีขึ้น โดยเฉพาะการมุ่งอนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ แต่ในความเป็นจริงที่พบอยู่ทั่วไป คือ ผู้ประกอบการจำนวนมากน้อยที่มิได้ให้ความสำคัญและละเลยความร่วมมือที่จะปฏิบัติตามแผนฯ โดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเพื่อการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก เช่น ปัญหาขยะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาล้างสารพิษไปโลกขาดแคลน โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวของเมืองหลักตามชายฝั่งทะเล โบราณสถานและแหล่งธรรมชาติ วิถีชีวิต

จากปัญหาที่กล่าวข้างต้น รัฐบาลได้เห็นความสำคัญและได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อลดผลกระทบมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป. : 25) ที่ได้มีมาตรการที่สอดคล้องกับแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวของประชาคมโลก คือ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่กำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบริโภค ประชากร และความสามารถในการรองรับของโลกต่อการค้าทุนสิ่งมีชีวิต รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยี และเทคนิคต่างๆ ที่จะสนองความต้องการของมนุษย์ แต่ยังคงให้มีการจัดการทรัพยากรอย่างระมัดระวัง ในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่วางแผนดังกล่าว ได้เน้นการปรับสภาพการจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism)

หลังจากนั้นจะพบว่าทั้งในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 จนถึงฉบับที่ 10 ในปัจจุบัน รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น มุ่งให้การท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาได้แก่ กำหนดการพัฒนา

เศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงและความสมดุล เสริมสร้างโอกาสพัฒนาศักยภาพของคนหรือชุมชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ และยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนหลายประการ เช่น การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอคิ (Using resource sustainable) ซึ่งเป็นการเน้นให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งมรดกทางธรรมชาติและ มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเพียงพอ มีประสิทธิภาพ เน้นการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving local communities) โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมกันทำงาน ร่วมทำกิจกรรมกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation approach) โดยมีกิจกรรมในลักษณะร่วมกันจัดการ ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน ส่งเสริมและขยายการท่องเที่ยวด้วยกัน รวมทั้งร่วมกันประเมินผลการท่องเที่ยวด้วยกัน ประสานเครือข่ายขององค์กรผู้ประกอบการ องค์กรชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้ยั่งยืน

อนึ่งการมีนโยบาย การกำหนดแผนงานเพื่อพัฒนาอนุรักษ์การท่องเที่ยวเท่าที่ผ่านมาได้มีการประสานการพัฒนาที่ก้าวหน้ามาแล้วระดับหนึ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการสานต่อโดยการใช้ภูมิปัญญาประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมและดำรงอยู่อย่างยาวนาน ผู้รับผิดชอบโดยตรงนอกจากจะดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ยังต้องประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล แผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์จังหวัด กลุ่มจังหวัด ตลอดจนแผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และชุมชนเจ้าของพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่นจึงควรได้จัดกระทำและนำมาปฏิบัติงานร่วมกัน ดังได้กล่าวแล้ว โดยอาจดำเนินการได้โดยการหมั่นประชุม จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อปรึกษาหารือร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยประสานเป็นพหุภาคี ในชุมชนหรือประชาคมท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพ ประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาโดยเฉพาะด้านการตลาด เพื่อให้มีการปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาบุคลากรได้ยกระดับมาตรฐานบริการการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ตลอดจนการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อมอยู่เสมอเช่นเดียวกับการติดตามประเมินผล ตรวจสอบและการวิจัยร่วมกับนักวิชาการในสถานศึกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำผลและปัญหา มาปรับปรุงแก้ไขการจัดการบริการให้มีประสิทธิภาพอย่าง

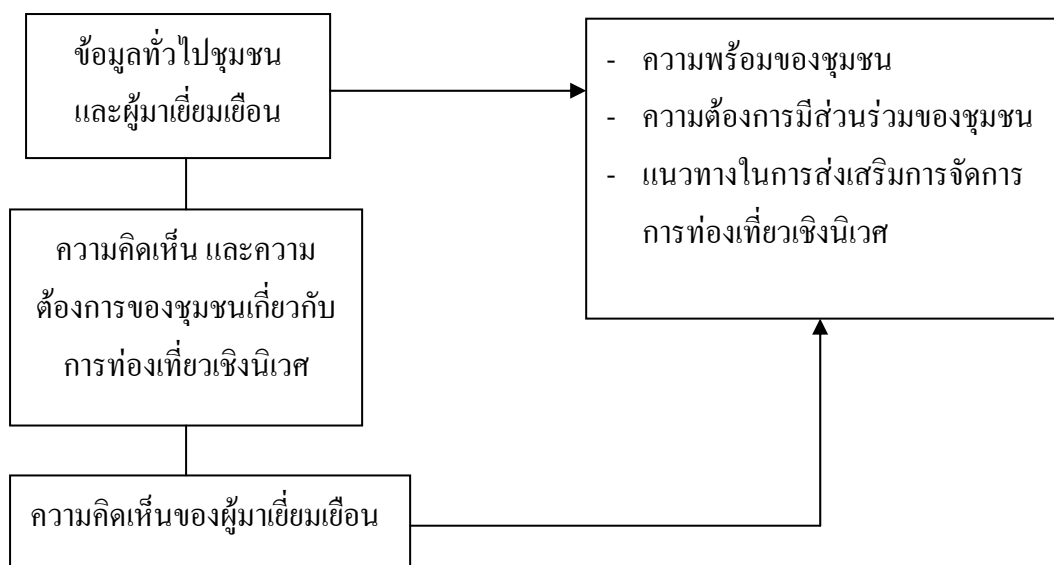
ยังยืนสืบไป

จากการที่ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมระหว่างคณาจารย์ และผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลเกาะเกิด ซึ่งพบปัญหาโดยสรุปของตำบลเกาะเกิดในเรื่องของการเข้าถึงในพื้นที่ลำบาก นักท่องเที่ยวที่มาส่วนใหญ่จะเริ่มมาจากการเข้ามาติดต่อซื้อขายสมุนไพร จึงทำให้เริ่มพัฒนาเป็นการท่องเที่ยว จากข้อเสนอแนะของชุมชน ตำบลเกาะเกิดมีสถานที่และทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถส่งเสริมเป็นการท่องเที่ยวได้แต่เนื่องจากยังขาดความพร้อมในการบริหารจัดการจึงต้องการคำแนะนำ และแนวทางที่อาศัยความร่วมมือภายในชุมชนในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความต้องการและความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. ศึกษาความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชมเยือนต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความพร้อมและความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในหมู่บ้าน OTOP Village ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ประชากร ประกอบด้วย

2.1 หัวหน้าครัวเรือนในตำบลเกาะเกิด 434 ครัวเรือน

2.2 ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรชุมชนในตำบลเกาะเกิด 7 หมู่บ้าน จำนวน 15 คน กรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 10 คน กลุ่มโฮมสเตย์ 11 คน รวมเป็น 36 คน

2.3 ผู้มาเยี่ยมชมเยือนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งไม่ทราบจำนวน

3. กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

3.1 หัวหน้าครัวเรือนตำบลเกาะเกิด สุ่มแบบเจาะจง จาก 7 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มครัวเรือน หมู่บ้านละ 10 ครัวเรือน ได้จำนวน 70 ครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอยู่ในชุมชนเดียวกัน มีความเป็นอยู่และปัจจัยแวดล้อมแนวเดียวกัน

3.2 ผู้นำชุมชน และผู้นำองค์กรชุมชนในตำบลเกาะเกิด 7 หมู่บ้าน โดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเลือกเฉพาะผู้นำชุมชน ในแต่ละหมู่ จำนวน 13 คน

3.3 ผู้มาเยี่ยมชมเยือนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใช้วิธีการคำนวณจากสูตร กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร จึงใช้สูตรของ โคชาน (Cochran) เพื่อคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

เมื่อ	n แทน	จำนวนตัวอย่าง
	P แทน	สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะสุ่ม โดยกำหนด 15% หรือ .15
	Z แทน	ความเชื่อมั่นซึ่งกำหนดไว้ 93% ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.07 มีค่าเท่ากับ 1.96
	e แทน	สัดส่วนในการคลาดเคลื่อน (e = .07) ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{0.15(1-0.15) (1.96)^2}{(0.07)^2} \\
 &= \frac{0.15(0.85) (3.8416)}{(0.0049)} \\
 &= \frac{0.4898}{0.0049} \\
 \text{ได้ตัวอย่าง} &= 99.95 \text{ คน}
 \end{aligned}$$

จากผลการคำนวณได้ 99 คน ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 100 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพร้อมของชุมชน หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ที่สามารถแสดงออกมาให้เห็นได้ เมื่อมีกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประเมินเป็นระดับจากแบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับกิจกรรมและการจัดกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในด้านการระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา การวางแผนดำเนินงาน การลงทุน และการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด กระบวนการนำทรัพยากรบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งทำให้เกิดแบบแผนในการพัฒนาของชุมชน ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน มีชุมชนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมไม่เฉพาะระบบนิเวศเท่านั้น แต่รวมถึงวิถีชีวิตการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยการให้ความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการเกษตร การพักแบบโฮมสเตย์ และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และ แหล่งวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืนในงานวิจัยนี้เป็นการท่องเที่ยวในตำบลเกาะเกิด

โดยเฉพาะโดยมีส่วนที่ไม่ได้เป็นเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ แต่มีลักษณะเฉพาะในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตรวมอยู่ด้วย

ผู้มาเยี่ยมชม หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมเพื่อวัตถุประสงค์ด้านสุขภาพ การพักผ่อนทั้งที่พักค้างและไม่พักค้าง

ความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชม หมายถึง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในเรื่องของแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านในกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย และด้านบริหารจัดการของชุมชน ในแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความต้องการของผู้มาเยี่ยมชม หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ด้านในกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยว ด้านสวัสดิการและความปลอดภัย และด้านบริหารจัดการของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน OTOP Village ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง รูปแบบและการจัดการแนวทางด้านต่างๆ เช่น การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม การจัดการให้เกิดการศึกษาความมีจิตสำนึก การจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดการส่งเสริมการตลาดเพื่อนำเที่ยวเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศสืบต่อไปซึ่งในการวิจัยนี้จะเน้นแนวทางที่ได้จากการศึกษาโดยจัดประชุมกลุ่มเสวนาตัวอย่าง และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความต้องการและความพร้อมในการจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ทำให้ทราบถึงความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้มาเยี่ยมชมที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. ได้แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา